

Cesvaines Mūzikas un mākslas skolai – 25

Atklājot izstādi domes ēkā un koncertējot pilī, 31. maijā jubileju svinēja Cesvaines Mūzikas un mākslas skola, kuru visu pastāvēšanas laiku vada direktore Inta Stiene. Skolotāja mūziku Cesvainē māca jau 43 gadus, patstāvīga mūzikas skola te tika izveidota pirms 25 gadiem, bet mākslas nodaļā tajā atvērta pirms 16 gadiem.

Mākslas skartie

Izstāde rada lielisku ieskatu visās mākslas nodaļas darbības jomās – piemēram, izrāde „Ērkšķrozīte” (scenogrāfija, tērpi, mūzika), projekts „Līnija” (mūzikas un mākslas sintēze), plenēri, karnevāli – un visās apgūtajās tehnikās – gleznošana ar pirkstiem, ar nospiedumiem, mozaīka, akvarelis, guaša, zīmulis, tuša, eļļa, skrāpējums, novilkums, linogriezums, veidošana, keramika –, turklāt ir aplūkojami visu gadu audzēkņu darbi. Šāgada darbi „Putni” ir skatāmi Starptautiskajā arhitektūras izstādē Daugavpils Marka Rotko mākslas centrā.

Mākslas nodaļas audzēkņi ir piedalījušies divu novadnieka Jura Sārņa grāmatu ilustrēšanā: Meldra Bērziņa spēcīgos tēlos ietvēra „Īsus stāstus un pasakas” (2008), audzēkņu grupa – dzejas un tēlojumu grāmatu „Cesvainei. Bērņībai. Mīlestībai” (2009). Tapšanas stadijā ir nākamais izdevums. „Skolas jubilejas izstāde ir ceļojums arī cauri mākslas stiliem – no pirmatnējās mākslas līdz mūsdienām,” saka mākslas skolotāja **Vita Krūmiņa**, vienīgā pedagoģe, kura skolā strādā visu mākslas nodaļas pastāvēšanas laiku. Ar nelieliem pārtraukumiem mākslas priekšmetus ir mācījusi Sanita Ozola, Ērika Dogana, Māris Apfelbergs, kura izstādi „plus mīnus 40” šopavasār varēja aplūkot Cesvaines pilī. Daudz radošu ideju realizēja Kristīne Šulce, kura, strādādama Cesvaines skolā, ieguva dizaina izglītību un tagad ir Jāņa Simsona Madonas Mākslas skolas direktore. Pašlaik, pēc dažādiem pārmaiņu un programmu apcirpšanas laikiem, nodaļā strādā sākotnējais pedagogu kolektīvs.

Vairāki mākslas nodaļas absolventi darbojas tērpu dizaina, reklāmas un interjera dizaina jomā. Ir uzņemtas divas audzēknes Lauras Krūmiņas veidotās videofilmīņas – par mākslas nodaļas 15 gadiem (Lauras diplomdarbs) un pērnajiem pilsētas svētkiem, kuros pulcējās un radoši darbojās apmēram 20 absolventu. Arī šī izstāde tiks filmēta, un to varēs iepazīt internetā.

Skaniģie stūrīši

Skolas mūzikas nodaļas darbs tika prezentēts jubilejas koncertā, kurā visdažādāko mūziku atskaņoja gan pedagogi, gan pedagogi kopā ar audzēkņiem, gan solisti un daudzveidīgi kolektīvi – folkloras kopa, orķestris, koris un ansambļi (flautistu, klarnetistu, vijolnieku, saksofonistu). Īpašus mirkļus skatītājiem un klausītājiem sagādāja skolotāja Jolanda Andževa komponētie skaņdarbi, Intas Stienes kādreizējās audzēknes Allas Isačenko saspēle gan ar savu skolotāju, gan savu dēlu, kurš mūzikas skolā mācās pašlaik, un skolas absolventes čellistes Emmas Bandenieces uzstāšanās. Pēdējos gados papildināt savas muzikālās prasmes, piemēram, apgūt instrumentu spēli, skola piedāvā arī pieaugušajiem, un koncertā guvām ieskatu arī šajā darbības jomā. Pašreizējie skolas audzēkņi muzicē ne tikai skolas kolektīvos, bet arī Cesvaines, Madonas un Gulbenes orķestros.

Koncertu caurvijošajā prezentācijā iepazīnām skolas vēsturi, vidi un cilvēkus – pedagogus, skolēnus, sadarbības partnerus, viesus, piemēram, Sarmīte Grīnberga, ilggadēja kora klases skolotāja, tāpat kā klavierskolotāja Ilze Tomšone, ir bijusi koncertmeistare arī vairākos valsts konkursos; īpaša loma skolā ir Daigai Matrozei, kura ar lielu aizrautību gandrīz kopš pirmsākumiem ir veikusi koncertmeistares un kameransambļu vadītājas pienākumus; lielākos panākumus valsts mērogā audzēkņi ir guvuši sadarbībā ar Madonas kolēģiem Andreju Cepīti, Līgu Cepīti, Artūru Kloppi, Ilzi Petrovsku. Mūzikas skola arvien ir rīkojusi dažādus koncertus, kuros muzicē gan pedagogi un skolēni, gan uzaicināti mākslinieki, turklāt, kopš skola mājo pilī, ir dažādojies koncerta vietu skaits – tiek atklāti arvien jauni un jauni skaniģi pils stūrīši.

Darbības laikā skola ir krietni mainījies: lai nodrošinātu mūsdienīgu un sabiedrības pieprasītu, turklāt lielā mērā valsts un pašvaldības apmaksātu mākslas un mūzikas izglītību, kopš ekonomiskās

krīzes tiek īstenotas saīsinātās programmas, tādējādi, kā raksturo skolas direktore, vairs nav iespējams tāds mākslinieciskais līmenis, kādu visi audzēkņi sasniedza 1991.–2009. gadā.

„Ar talantīgajiem un ieinteresētajiem audzēkņiem strādājam atbilstoši, lai viņi varētu turpināt mācības nākamajā pakāpē, piemēram, čella klases absolvente Emma Bandeniece iestājās Emīla Dārziņa Mūzikas vidusskolas 10. klasē, neatkārtojot 9. klasi, kā parasti dara audzēkņi no mazpilsētu vai lauku skolām, nonākot *dārziņskolā*. Šobrīd Emma mācās Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijā un ir starp galvenajiem Latvijas čellistiem. Arī vairāki mākslas nodaļas absolventi vai arī audzēkņi, kuri ir apmeklējuši konsultācijas mūsu skolā, veiksmīgi mācās Rīgas Dizaina un mākslas vidusskolā vai citās ar mākslu saistītās iestādēs,” stāsta Inta Stiene.

Kādi ir nākamajos gados skolā risināmie jautājumi un uzdevumi? „Esam nonākuši līdz problēmai par mākslas nodaļas telpām, kurās ir nepieciešams ieguldīt daudz līdzekļu. Pašvaldība ir uzņēmusies pakāpeniski uzlabot šo situāciju. Mūzikas nodaļa atrodas Cesvaines pilī, kura gatavojas lieliem rekonstrukcijas darbiem. Mūsu mazajai pašvaldībai tiešām ir veicami ļoti apjomīgi uzdevumi, tāpēc esam priecīgi, ka tiek darīts viss iespējama arī mūsu skolas labā. Domāju, ka šādā, reformētā veidā, varēsīm mācības veiksmīgi turpināt arī nākotnē. Mums savas telpas laipni piedāvāja vidusskolas direktors Didzis Baunis,” par iecerēm stāsta direktore. „Uzskatu, ka patērētāju sabiedrības daļa valstī dominē, tāpēc ir prieks par to, ka tik mazā novadā ir iespējams kaut nedaudz, tomēr attīstīt kultūrizglītību. Ievērojams notikums ir tas, ka pašvaldība savu pirmo augstāko apbalvojumu pirms pāris gadiem pasniedza tieši par ieguldījumu kultūrizglītībā.”

Vakara gaitā tika uzteikti visi pedagogi, bet it īpaši – divas kopš pašiem skolas pirmsākumiem strādājošās skolotājas – Inta Stiene un Velga Sokirka. Latvijas Nacionālā kultūras centra pateicības rakstu pašvaldības vadītājs pasniedza Intai Stienei un Jolandam Andževam. Jolanda kopā ar kolēģi un meitām veidotā grāmatīņa „Lellītes dziesmas” kļuva par skaistu jubilejas dāvanu skolas audzēkņiem, darbiniekiem un viesiem.

Pēcjubilejas noskaņās uz sarunu aicināju skolas direktori Intu Stieni.

Kā šo 25 gadu laikā ir mainījusies mūzikas skolas loma?

Visa dzīve ir mainījusies līdz nepazīšanai. Kopumā mūsu valsts cilvēku dzīve nelīdzinās tai, no kuras nācām uz neatkarības atgūšanu. Ir jāatzīst, ka vairākums cilvēku nemaz neapzinājās, kurp dodamies. Bija skaidrs, ka uz labklājību, taču – par kādu cenu un kādiem līdzekļiem – to saprata tikai retais. Bija jāmaina visa līdzšinējā paradigma, pieņēmumi, attieksme, tradīcijas. Viss jaunais visbiežāk šķiet parasts apdraudējums. Analizējot situāciju, mācoties, vērojot notiekošo kopveselumā, soli pa solim gājām uz priekšu. Diemžēl mūzikas un mākslas skolas pēc būtības turpināja padomju laikos iesākto mācību sistēmu, kura tiešām ir atzīstama, tomēr arī šajā jomā pārmaiņas bija nepieciešamas. Drosmes trūkums, lai veiktu kādas reformas, un ierastais drošais ceļš, manuprāt, visā izglītības sistēmā ir attīstību kavējošais faktors.

Kādas ir galvenās pārvarētās (vai nepārvarētās) grūtības un ieguvumi?

2009. gadā, nonākot vispārējās krīzes situācijā, no Kultūras ministrijas speciālistiem saņēmām priekšlikumus, ieteikumus, kā mainīt tālaika mācību procesu, to nedaudz optimizējot. Šādas pārmaiņas pieņēma tikai daži progresīvākie kolektīvi. Skolu skaits pēdējo 15–20 gadu laikā bija tā pieaudzis, ka retā iestāde varēja atļauties samazināt programmās stundu skaitu, kā tika piedāvāts, nenostādot skolotājus kritiskā finansiālā situācijā. Atbalsts tika saņemts no pašvaldībām. Arī audzēkņu ģimenēs viss taču ir mainījies! Ir jārespektē IT attīstība, audzēkņu plašās intereses, labklājības prasības utt. Tāpēc ar visiem audzēkņiem nav iespējams turpināt pilno profesionālo programmu realizēšanu ar iepriekšējo stundu skaitu: mūzikas programmā – līdz 9 stundām nedēļā, mākslas programmā – līdz 13 stundām nedēļā. Mēs to visu pieņemām un samierinājamies ar turpmāk sasniedzamo profesionālo līmeni.

Varēja prognozēt, ka skolotāju algu saglabāšana uz pilno programmu rēķina ir īslaicīgs risinājums. Mūsu skolā ar visiem skolotājiem izdevās vienoties par ievērojamām pārmaiņām gan programmas

saturā, gan stundu skaita samazināšanā. Realizējam pamata vizuālās mākslas programmu ar samazinātu stundu skaitu. Neprasījām pašvaldībai nodrošināt pilno stundu skaitu, bet piemaksu pie algas, kas šobrīd ir 45 eiro par vienu slodzi. Tas nav daudz, taču princips, ka ir jāpalielina samaksa, nevis stundu skaits, darbojas. Tomēr katru gadu jau tā samazinātā valsts dotācija vēl nedaudz samazinās, un to kompensē pašvaldība. Par ieguvumu uzskatām iespēju cilvēkiem bez vecuma ierobežojuma apgūt instrumentu spēli. Interesentu pulks pieaug ar katru gadu.

31. maijā, kad notika skolas jubilejas pasākums, kolēģi pedagogi Rīgā piketēja... Kā jūs komentētu šābrīža situāciju mūzikas un mākslas skolās?

Valsts, uzņēmusies atbildību par profesionālās ievirzes skolām, nespēj nodrošināt adekvātu samaksu. Par to nekad nav diskutēts, un speciālisti pietiekami ietekmīgi nav skaidrojuši, ka mūzikas instrumentu skolotāji nav salīdzināmi ar vispārizglītojošo skolu skolotājiem vairāku iemeslu dēļ. Minēšu tikai pāris – izglītības ieguves ilgums un izdevumi izglītības ieguvei. Lai kļūtu par mūzikas instrumenta skolotāju, izglītības iestādē ir jāskolojas 14–17 un vēl vairāk gadu, darot to līdztekus vispārīgajai izglītībai jau kopš sešu gadu vecuma. Citādi izglītību iegūt nav iespējams. Ir jārēķinās ar mūzikas instrumentu iegādi, vecāku līdzfinansējumu un izglītības dārdzību, jo notiek arī individuāla apmācība. Šie speciālisti tiešām ir ļoti dārgi. Par tādiem nevar kļūt ar centību un uzņēmību vien. Ir nepieciešamas īpašas spējas vai pat talants.

Salīdzinājumam minēšu mūsu ilggadējas sadarbības partneri Igaunijā – Merjamā (teritorijas ziņā līdzinās Cesvainei) Mūzikas un mākslas skolu. Visa bērnu izglītības sistēma ir pašvaldību ziņā kopš neatkarības atgūšanas brīža, tātad pārmaiņas ir bijušas nopietnas. Skolotāja alga par 22 kontaktstundu (nedēļā) slodzi ir 800 eiro. Šobrīd ļoti riskēju, to teikdama, jo šis ir mūsu sāpīgais jautājums. Pieņemsim, ka pašvaldības tieši šobrīd nevarētu uzņemties finansēt visu skolu tīklu. Nevarētu arī pēkšņi pāriet uz privāto praksi, kā vairākumā Eiropas, kur cilvēku labklājība ir vairotā gadu desmitiem un par vienu instrumenta spēles stundu pedagogam maksā 30 eiro. Tā nu iznāk, ka mums piketā nemaz nav, par ko cīnīties, jo nekas nav adekvāti. Ja izcīnīsim vienādu samaksu ar pārējiem skolotājiem, tas derēs izdzīvošanai, taču nebūs taisnīgi. Visi skolotāji ir spiesti strādāt vairākās izglītības iestādēs un pašdarbības kolektīvos, lai nekļūtu par izsmiekla objektu savu audzēkņu un turīgo cilvēku vidū. Šāds ir mūsu mantojums no padomju mūzikas skolu sistēmas un pašreizējās valsts iespējas.

Ir jāatzīst, ka mēģinājumi krīzes laikā mūsu speciālistu vidū runāt par šādiem jautājumiem neguva panākumus, taču šābrīža situāciju varēja prognozēt. Tā nu svinējām 25 gadu jubileju Cesvaines novada domes ēkā ar izstādi un Cesvaines pilī ar koncertu un priecājamies, ka bērni un vecāki bija priecīgi un pašvaldība apsolīja mūs nepamest.

Kā izdevās pieņemt un izprast māksliniekus, kad pirms 16 gadiem skolā izveidojāt mākslas nodaļu?

Novadā ar reāli nepilniem trim tūkstošiem iedzīvotāju izvēļu nav daudz. Lai nodrošinātu vecāku vēlmi sagādāt bērniem pieejamu mākslas izglītību, lai nebūtu jābrauc uz tuvāko mākslas skolu Madonā, nācās veikt nepieciešamās darbības un iziet uz kompromisiem. Kad novadā uz dzīvi ieradās vismaz trīs skolotāji ar atbilstīgu izglītību, bija jāsaprot, ka veidot atsevišķu administrāciju nav saprātīgi. Pirmo bērnu mākslas skolu dibināja Jānis Simsons Madonā tikai 1976. gadā. Līdz tam mākslas vidusskolās iestājās pēc 8., vēlāk – pēc 9. klases. Pašreizējās profesionālās ievirzes mākslas skolas ir ļoti attīstošas un sabiedrībai nepieciešamas. To atzīst jebkurš, kuram ir kāds sakars ar šo izglītības apguvi. Mācību saturu, protams, pārzina speciālisti ar atbilstīgām zināšanām, bet procesu var vadīt arī cilvēks ar pozitīvu attieksmi un pašmācības ceļā gūtām zināšanām par mākslu. Administratīvās funkcijas māksliniekiem bieži vien šķiet garlaicīgas. Tā arī uzņemos organizēt speciālistus darbam vizuāli plastiskās mākslas programmā. Kā zināms, mākslu bauda visi cilvēki, tāpēc darbu skatēs direktora skatītāja vērtējums ir vērā ņemams un vidējā atzīme ir, cik nu vien iespējams, objektīva.

Kā sadarbojaties ar skolas absolventiem?

Protams, laika resursu ir par maz, lai regulāri veiktu ievērojamas aktivitātes, jo mazā stundu skaita dēļ visi skolotāji strādā citos darbos. Ir nepieciešams liels entuziasms, bet mums ir ļoti brīnišķīgi piemēri. Mākslas nodaļas 15. gadskārtā pēc skolotājas Vitas Krūmiņas iniciatīvas tika sapulcināti absolventi uz pilsētas svētku pasākumu, kurš izdevās ievērojams. Mūzikas nodaļas absolventi vairākkārt ir koncertējuši Cesvainē, piemēram, Madara Matroze ar meiteņu saksofonu kvartetu, pūtēju orķestri „Rīga”, jau minētā Emma Bandeniece ar Emīla Dārziņa Mūzikas vidusskolas skolasbiedriem, to vidū Aurēliju Šimku. Neimaņu ģimenes trīs bērni ir mūsu skolas absolventi un regulāri koncertē Cesvainē ar savas baznīcas draudzes kori, ansambļiem un solistiem. Jubilejas koncertā muzicēju kopā ar savu absolventi Allu Isačenko, kura spēlēja arī ar savu dēlu Markusu un (iepriekšējā koncertā) meitu Sofiju. Šie ir labi piemēri citiem.

SANITA DĀBOLIŅA